

ΘΕΩΡΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ-ΕΚΦΡΑΣΗΣ

ΓΛΩΣΣΑ

1. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Αναφορική λειτουργία / κυριολεκτική χρήση / δηλωτική → ΣΚΟΠΟΣ: Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΣΗΜΑΣΙΑ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
Η αναφορική λειτουργία της γλώσσας ή του λόγου ταυτίζεται με την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, οι λέξεις δηλαδή χρησιμοποιούνται μέσα στο λόγο με τρόπο τέτοιο ώστε να αποδίδουν με ακρίβεια και σαφήνεια τη συγκεκριμένη σημασία και το περιεχόμενο της έννοιας που δηλώνουν (κυριολεκτική σημασία).	• Ο πομπός απευθύνεται στη λογική-βιωματική λειτουργία του δέκτη. Το βάρος πέφτει στην πληροφορία του μηνύματος. • Έχουμε πιστή απεικόνιση της πραγματικότητας (ρεαλισμός) • Η σύνδεση των νοημάτων είναι λογική... και έτσι διευκολύνονται οι διαδικασίες αναγνωστικής πρόσληψης και κατανόησης των νοημάτων... • Ο λόγος αποκτά αντικειμενικότητα και μεστότητα. • Το ύφος είναι σοβαρό
Παράδειγμα: Η αλληλεγγύη είναι έννοια κοινωνιολογική και αναφέρεται περισσότερο σε ομάδες ανθρώπων παρά σε μεμονωμένα άτομα	

Ποιητική λειτουργία / μεταφορική χρήση/ συνυποδηλωτική → ΣΚΟΠΟΣ: Η ΕΚΦΡΑΣΗ Ή ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ , Η ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ, Η ΖΩΝΤΑΝΙΑ, Η ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, Η ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΥΦΟΥΣ, Η ΤΕΡΨΗ, Η ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΗΜΑΣΙΑ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
Η ποιητική λειτουργία της γλώσσας ή του λόγου αναφέρεται στη μεταφορική χρήση της γλώσσας, οι λέξεις δηλαδή αποκτούν αλληγορική σημασία μέσα στο γλωσσικό περιβάλλον που εντάσσονται (μεταφορική σημασία), γίνονται «σύμβολα» και γίνονται αντιληπτά με τη συγκινησιακή-συναισθηματική λειτουργία του δέκτη. Στοιχεία του ποιητικού λόγου που αξιοποιούνται σε κείμενα είναι η μεταφορά, τα σύμβολα, οι συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις, η στίξη ως σχόλιο, η περιγραφή – αφήγηση και οι λογοτεχνικές εκφράσεις.	• Το βάρος πέφτει στη μορφή του μηνύματος και κυρίως στην αισθητική απόλαυση που προκαλεί... • Ο πομπός διεγείρει και απευθύνεται κυρίως στη συναισθηματική-συγκινησιακή λειτουργία του δέκτη... • Η πραγματικότητα απεικονίζεται με πλασματικό τρόπο Κυριαρχεί η πολυσημία και η πολυδιάστατη προσέγγιση και ερμηνεία... • Η σύνδεση των νοημάτων είναι κατά βάση διαισθητική και συνειρμική... • Ο λόγος είναι υποκειμενικός και έχουμε πλασματική απεικόνιση της πραγματικότητας • Υιοθετούνται λογοτεχνικές στρατηγικές, π.χ. υπάρχουν πολλά σχήματα λόγου (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, προσωποποιήσεις, επαναλήψεις, υπερβολές), σύμβολα, λέξεις συναισθηματικά φορτισμένες, λογοτεχνικές εκφράσεις, μεταφορικές αναλογίες, σχολιαστικά σημεία στίξης, λέξεις προφορικού λόγου, περιγραφή-αφήγηση • Το ύφος γίνεται λογοτεχνικό ή λογοτεχνίζον..., ζωντανό..., παραστατικό..., γλαφυρό...
Παράδειγμα Οι ηθικές αξίες του παρελθόντος δέχονται σήμερα τα πυρά της αμφισβήτησης κυρίως από τους νέους	

Παράδειγμα

[Οι κλέφτες του '21] Χιόνι έτρωγαν, χιόνι έπιναν και στη φωτιά βαστούσαν.

Έκφραση Έκθεση, Γενικό Λύκειο, Τεύχος Α', Αναθεωρημένη Έκδοση (2016)

Παράδειγμα

«Ο μηχανισμός, τώρα, έχει έτσι ρυθμιστεί, ώστε το αόρατο λουρί που κρατάει δεμένο αυτό τον κατάδικο από το πόδι να κονταίνει ή να μακραίνει κατά την κρίση του επιμελέστατα κρυμμένου αφέντη».

Απόσπασμα, «Μηχανισμός του εξανδραποδισμού», Άγγελου Τερζάκη,
Έκφραση Έκθεση, Γενικό Λύκειο, Τεύχος Γ', Αναθεωρημένη Έκδοση (2016)

Μικτή λειτουργία

Πρόκειται για τη χρήση της γλώσσας και με την αναφορική και με την ποιητική λειτουργία της. Αυτό μπορεί να συμβεί και σε επίπεδο κειμένου ή παραγράφου (π.χ. σημεία με αναφορική και σημεία με ποιητική λειτουργία) και σε επίπεδο μιας φράσης (π.χ. ένας στίχος ποιήματος που χρησιμοποιεί την κυριολεκτική σημασία των λέξεων, αλλά επειδή έχει και αισθητική διάσταση ενέχει και την ποιητική λειτουργία).

Πιθανές ερωτήσεις και απαντήσεις:

Αφορούν:

Α) τον εντοπισμό ονοματικών ή ρηματικών συνόλων με μια από τις 2 λειτουργίες

Β) τη δημιουργία συνόλων (ονοματικών ή ρηματικών) με μία από τις 2 λειτουργίες

Γ) τον εντοπισμό του επικοινωνιακού στόχου που εξυπηρετεί η καθεμία από τις 2 λειτουργίες της γλώσσας.

α) Να αναγνωρίσετε τη λειτουργία της γλώσσας του κειμένου και να αιτιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα / ή και τι πετυχαίνει με αυτή;

Απάντηση: «Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κατά βάση την ... λειτουργία της γλώσσας, δηλαδή χρησιμοποιεί τις λέξεις με την ... σημασία τους, απευθυνόμενος στην... λειτουργία του ανθρώπου. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι οι λέξεις.... Και αυτή η επιλογή οφείλεται στην πρόθεσή του να προσδώσει στο λόγο του... / ή Και με αυτή του την επιλογή πετυχαίνει να προσδώσει στο λόγο του ...»

β) Να αναγνωρίσετε ποιες λέξεις από τις παρακάτω χρησιμοποιούνται με τη δηλωτική και ποιες με την συν-υποδηλωτική τους σημασία.

Απάντηση: «Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται με τη δηλωτική / ή με την συν-υποδηλωτική τους σημασία είναι....»

γ) Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις με τη δηλωτική τους / ή την συν-υποδηλωτική τους σημασία.

Απάντηση: Ο μαθητής σε αυτή την άσκηση πρέπει να φτιάξει παραδείγματα στα οποία θα χρησιμοποιεί την καθεμία από τις λέξεις αυτές με τη δηλωτική τους ή την συν-υποδηλωτική τους σημασία, ανάλογα με το τι ζητάει η άσκηση.

2. ΡΗΜΑΤΑ

ΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	Πραγματικό, βέβαιο , δυνατό (δυνητική οριστική), πιθανό, ευχή (που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί), παράκληση
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	Επιθυμία, ευχή, ενδεχόμενο, προτροπή/αποτροπή , συγκατάθεση, προσταγή, απαγόρευση, παράκληση, δυνατό, απορία
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	Προσταγή, συμβουλή, προτροπή/αποτροπή , ευχή, παράκληση, απαγόρευση, έντονη ενέργεια

ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Α' ενικό Πρόσωπο ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΡΧΗ-ΤΕΛΟΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	- Προσδίδει αμεσότητα, οικειότητα, ζωντάνια, ζωηρότητα, ενδιαφέρον στο λόγο, αφού η αφήγηση εμπεριέχει το στοιχείο της προσωπικής μαρτυρίας, προσωπικών απόψεων - Οι σκέψεις προβάλλονται εντονότερα και εναργέστερα στον αναγνώστη. - Ο λόγος εκφράζει προσωπικές εκτιμήσεις, αφού τα πράγματα προσεγγίζονται μέσα από μια εσωτερική οπτική γωνία και λειτουργεί το προσωπικό φίλτρο του πομπού. - Προσδίδει στο κείμενο προσωπικό, εξομολογητικό τόνο, κουβεντιαστό ύφος, υποκειμενικότητα, αναδύει προσωπικά βιώματα - Προκαλεί συγκινησιακή φόρτιση στο δέκτη, αφού παρακολουθεί και βιώνει προσωπικά βιώματα του πομπού. !!!!!! Όταν γίνεται συνεχής χρήση ενδεχομένως υποδηλώνει εγωισμό, εγωκεντρισμό, εγωπάθεια πιθανόν στα όρια της αλαζονείας (π.χ. στον πολιτικό λόγο που κινείται στα όρια της προπαγάνδας, λόγοι του Χίτλερ).
Α' πληθυντικό πρόσωπο	- Δημιουργείται μια αίσθηση οικειότητας (αμεσότητα) ανάμεσα στον πομπό και στο δέκτη, αφού ο πομπός εντάσσει τον εαυτό του μέσα σε ένα ευρύτερο σύνολο ατόμων, π.χ. στους ακροατές του, γίνεται «ένα με αυτούς», μιλάει «μαζί με αυτούς και γι' αυτούς». Ο πομπός μοιράζεται με τον αναγνώστη την ίδια οπτική γωνία. - Η χρήση του αποπνέει καθολικότητα, συλλογικότητα, ενώ ο λόγος αποκτά αμεσότητα και έτσι πετυχαίνει να τους ευαισθητοποιήσει κατά τον καλύτερο και πιο αποτελεσματικό τρόπο. - Αποδίδει συλλογική ευθύνη, προσεταιρίζεται την εύνοια του δέκτη / τονίζεται η ανάγκη για δραστηριοποίηση των αρμόδιων φορέων

	Μπορεί να τους πείσει πιο εύκολα, αφού εντάσσει και τον εαυτό του στα μέτρα-προτάσεις που παρουσιάζει.
Β' ενικό Β' πληθυντικό πρόσωπο	- Προσδίδει αμεσότητα και οικειότητα, ζωντάνια στο λόγο και θεατρικότητα, αφού ο πομπός δημιουργεί έναν τεχνητό αγωγό επικοινωνίας με τον ή τους δέκτες του. Προσελκύει το ενδιαφέρον του δέκτη, καθώς απευθύνεται άμεσα σ' αυτούς, είναι σαν να συνομιλεί μαζί τους και έτσι πετυχαίνει να τους καταστήσει συμμετόχους στο θέμα που αναπτύσσει, περνώντας τους με τον πιο άμεσο τρόπο το μήνυμά του. - Προσδίδει διαλογικό χαρακτήρα στο λόγο. - Προσδίδει ζωντάνια στο λόγο / συναισθηματική προσέγγιση. - Προσπάθεια συναισθηματικού επηρεασμού του δέκτη (αίσθημα ευθύνης-συνευθύνης). Μαρτυρά διάθεση πειθούς με πρόκληση συναισθημάτων. - Ο τόνος γίνεται οικείος, φιλικός – συνομιλητικός - Το ύφος και ο λόγος αποκτούν θεατρικότητα, παραστατικότητα, ενδεχομένως και δραματικότητα.
Γ' ενικό Γ' πληθυντικό πρόσωπο ΑΡΘΡΟ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ	- Προσδίδει κύρος, και καθολική ισχύ, αντικειμενικότητα, αμεροληψία, ουδετερότητα, αφού οι επισημάνσεις του πομπού φαίνονται αναμφισβήτητες και γενικώς αποδεκτές. - Ο συγγραφέας αποστασιοποιείται, λειτουργεί ως αντικειμενικός παρατηρητής, απρόσωπη οπτική γωνία. - Καθιστά το μήνυμα γενικόλογο και του προσδίδει καθολικό κύρος για αυτό χρησιμοποιείται για γενίκευση σκεπτικού, προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα με ευρύτερη ισχύ και αποδοχή. - Αποφεύγει την άμεση αναφορά, καθιστώντας το μήνυμα υπαινικτικό.
Η εναλλαγή ρηματικών προσώπων προσδίδει στο ύφος ποικιλία, το κείμενο γίνεται ελκυστικό.	

3. ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΝΟΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Οργάνωση/δομή: καλείται η διάταξη των πληροφοριών, ιδεών, επιχειρημάτων, παραδειγμάτων στις παραγράφους του κειμένου.

Η διάρθρωση/δομή των κειμένων είναι τριμερής, δηλαδή τα δομικά τους στοιχεία είναι: ο πρόλογος, το κύριο μέρος και ο επίλογος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
Η εισαγωγική παράγραφος του κειμένου λειτουργεί ως ομαλή μετάβαση-εισαγωγή στο θέμα που θα αναπτυχθεί στο κύριο μέρος. Το περιεχόμενο του προλόγου διαφοροποιείται ανάλογα με το κειμενικό είδος και την ανάπτυξη του θέματος: π.χ. στον πρόλογο του άρθρου συνήθως αναπτύσσεται το επικαιρικό γεγονός ή η είδηση την οποία σχολιάζει στη συνέχεια ο αρθρογράφος. Στον πρόλογο του δοκιμίου, ο συγγραφέας μπορεί να διευκρινίζει το περιεχόμενο της έννοιας ή να αναφέρεται σε αξιολογικές κρίσεις για την έννοια (π.χ. τη σημασία που έχει για τη ζωή μας ή τους κινδύνους που ενέχει ένα πρόβλημα κ.λπ.
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ -ΟΡΓΑΝΩΣΗ
Περιεχόμενο: στο κύριο μέρος ο συγγραφέας αναπτύσσει σε παραγράφους ορισμένες από τις πληροφορίες αναφορικά με τις έννοιες. Συγκεκριμένα: α. άλλοτε περιγράφει/αναλύει το περιεχόμενο του όρου, π.χ. αυτομόρφωση, διανοούμενος κ.λπ. β. άλλοτε παρουσιάζει με επιχειρήματα ορισμένα στοιχεία της έννοιας, π.χ. – τις αιτίες, τους παράγοντες που προκαλούν μια κατάσταση ή ένα πρόβλημα – τις συνέπειες ενός προβλήματος και τρόπους αντιμετώπισής του – την αξία/σημασία μιας έννοιας (π.χ. εκπαίδευση, κοινωνικοποίηση, τέχνη, επιστήμη κ.λπ.) και τις προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητά του. γ. άλλοτε υποστηρίζει μια άποψη. Γι' αυτό ενδέχεται ορισμένες φορές το κύριο μέρος του κειμένου να συγκροτείται από δύο ή – σπανιότερα– περισσότερες θεματικές/νοηματικές ενότητες.
ΝΟΗΜΑΤΙΚΕΣ/ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Η νοηματική ενότητα αποτελεί υποδιαίρεση ενός κειμένου. Περιεχόμενο: συγκροτείται από παραγράφους οι οποίες έχουν κοινό θέμα (π.χ. αιτίες, αποτελέσματα κ.λπ.)
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ/ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ
Αν οι θεματικές ενότητες είναι δύο ή περισσότερες (σε εκτενέστερα κείμενα), τότε ο συγγραφέας οργανώνει μια μεταβατική παράγραφο, η οποία είναι μικρότερη σε έκταση και ο σκοπός της είναι να λειτουργήσει ως συνεκτικός κρίκος ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη ενότητα
ΕΠΙΛΟΓΟΣ
Η επιλογική παράγραφος λειτουργεί ως ανακεφαλαίωση ή συμπέρασμα, ολοκληρώνει ομαλά την ανάπτυξη του θέματος. Το θέμα και η οργάνωση της επιλογικής παραγράφου εξαρτώνται από το περιεχόμενο του κύριου μέρους και από το είδος του κειμένου (δοκίμιο, άρθρο, επιφυλλίδα, επιστημονικός λόγος, λογοτεχνικό δοκίμιο).

4. ΤΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΤΥΠΟΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Α. ΑΡΘΡΟ: Σκοπός είναι η πειθώ και η πληροφόρηση// τεχνική πειθούς είναι η επίκληση στη λογική / έχει επίκαιρο χαρακτήρα

Στην εφημερίδα του σχολείου ή του δήμου/της κοινότητας

Σε περιοδικό

Στο ηλεκτρονικό περιοδικό / στην ιστοσελίδα του σχολείου...

Δε χρειάζεται προσφώνηση

Ύφος σοβαρό, αντικειμενικό, αναφορική/ κυριολεκτική λειτουργία της γλώσσας, δεν αποκλείονται ωστόσο χιουμοριστικές ή καυστικές αποχρώσεις στο λόγο. Συνήθως δεν έχει προσωπικό οικείο τόνο.

ΠΑΝΤΑ ΒΑΖΟΥΜΕ ΤΙΤΛΟ που είναι ευσύννοπτος, περιεκτικός, αφορά στο σύνολο του θέματος κι όχι σε μια επιμέρους πτυχή του. Μπορεί να περιέχει σχόλιο είτε με τη μορφή λεκτικού/αξιολογικού χαρακτηρισμού είτε με τη χρήση σημείων στίξης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ ► Εκτίθεται το θέμα ή η προβληματική του.

Η σχολική μας εφημερίδα δίνει σε όλους τους μαθητές την ευκαιρία/ το θήμα από το οποίο μπορούμε να δημοσιοποιήσουμε τις απόψεις για θέματα επικαιρότητας που απασχολούν τους νέους της ηλικίας μας. Ένα τέτοιο φαινόμενο είναι και...

Με αφορμή το.....Χγεγονός αποφάσισα να εκφράσω τις θέσεις μου γι' αυτό το θέμα στις σελίδες της σχολικής μας εφημερίδας....

Η αφορμή μπορεί να είναι ένα επίκαιρο γεγονός (πχ. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών που φέρνει στο προσκήνιο....)

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ ► Παράθεση επαρκούς αποδεικτικού υλικού για:

- διασαφήνιση της κυρίαρχης ιδέας
- τεκμηρίωση της θέση-ισχυρισμού που διατυπώθηκε στην εισαγωγική παράγραφο
- ανασκευή θέσης

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ► Συμπυκνωμένη θεώρηση των θέσεων του κύριου θέματος, Πρόταση κατακλείδα με επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη (αναγνώστη). Συμπύκνωση του νοήματος στο τέλος με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της θέσης του αρθρογράφου.

Β. ΟΜΙΛΙΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Στη Βουλή των Εφήβων

Σε συνέδριο, εκδήλωση του σχολείου, του Δήμου κτλ

Συζήτηση με συμμαθητές στην τάξη (εδώ το ύφος είναι άμεσο και οικείο)

Ο μαθητής είτε εκπροσωπεί μόνο τον εαυτό του – οπότε εκφράζει προσωπικές απόψεις – είτε αντιπροσωπεύει τη μαθητική – οπότε μιλά εξ ονόματος των συμμαθητών και χρησιμοποιεί το **α' πληθυντικό**. (Η γλώσσα, το ύφος, οι τρόποι πειθούς εξαρτώνται από το θέμα αλλά και το επίπεδο του ακροατηρίου στο οποίο υποτίθεται ότι απευθύνεται. Το **α' ενικό**, το **α' και β' πληθυντικό** είναι συνήθως τα κατάλληλα γραμματικά πρόσωπα.)

Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να τεθεί το στοιχείο της πλαστοπροσωπίας, οπότε ο μαθητής ενδέχεται να κληθεί να υποδυθεί ένα άλλο πρόσωπο (πχ. Μιλά ως διευθυντής/ διευθύντρια του σχολείου, ως μέλος μιας οικολογικής οργάνωσης κτλ)

ΔΟΜΗ ΟΜΙΛΙΑΣ

1. ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ : Ποικίλλει ανάλογα με τη σύνθεση του ακροατηρίου →

πχ. Αγαπητοί συμμαθητές

Αγαπητοί καθηγητές

Αγαπητοί συνδημότες, συμπολίτες,

Κυρίες και κύριοι, Αξιότιμοι κυρίες και κύριοι

Φίλοι μου

2. ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναφερόμαστε πάντα στην εκδήλωση που στάθηκε η αφορμή για την ομιλία μας , το θέμα και το σκοπό της ομιλίας μας πχ.

Ο θεσμός της βουλής των εφήβων προσφέρει σε όλους εμάς τους νέους την ευκαιρία να εκφράσουμε τις απόψεις για θέματα επικαιρότητας / να ασκήσουμε κριτική στα «κακώς κείμενα» της εποχής μας / μια ευκαιρία να ακουστεί ο λόγος των νέων για τα σοβαρά προβλήματα της εποχής μας. Από αυτό το βήμα, λοιπόν, θα ήθελα να μοιραστώ τις σκέψεις μου/ ανησυχίες μου για.....

πχ. Με αφορμή την εκδήλωση που διοργάνωσε ο δήμο / το σχολείο μας, αξιοποιώ την ευκαιρία να διατυπώσω κάποιες σκέψεις μου αναφορικά με...

πχ. Χαιρετίζω την πρωτοβουλία του δήμου/ σχολείου μας για τη διοργάνωση της εκδήλωσης αυτής με θέμα.... και αξιοποιώ την ευκαιρία αυτή προκειμένου να εκφράσω κι εγώ τις ανησυχίες μου σχετικά με...

πχ. Με δεδομένη την ευαισθησία που έχουμε εμείς οι νέοι για θέματα ...

3.ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

-εκπροσωπώντας τη μαθητική κοινότητα θα ήθελα να επισημάνω...

- πρόθεσή μου δεν είναι τόσο ο καταλογισμός ευθυνών, όσο κυρίως η διερεύνηση των αιτιών του προβλήματος και η αναζήτηση ρεαλιστικών λύσεων...

- Κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ και...

- Θα ήταν μεγάλη παράλειψη να μην αναφερθώ και..

- Ας αναλογιστούμε όλοι,...Ας προβληματιστούμε πάνω.../ Ας θυμηθούμε...

- Δεν πρέπει να λησμονήσουμε και ...

- Θα συμφωνήσετε μαζί μου πως...

- Αναμφισβήτητο είναι σημαντικό κι εσείς να συμμεριστείτε τις ανησυχίες μου/ ή να αφουγκραστείτε την αγωνία της γενιάς μου αναφορικά με...

- Δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ και...

- Θεωρώ χρέος μου να τονίσω/ να εξάρω το ρόλο- τη συμβολή/ να αναδείξω από αυτό το βήμα όλες τις παραμέτρους του φαινομένου και να καταστήσω σαφές ότι...

- Κι εσείς γνωρίζετε ότι.../ Κατανοείτε ότι....

- Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι...

- Είναι αναγκαίο να φωτίσουμε κι αυτή την πλευρά του θέματος, ώστε να καταστεί σαφές πως...

- Προς επίρρωση των παραπάνω πρέπει να προσθέσω και...

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- Η συλλογιστική πορεία που αναπτύχθηκε οδηγεί στο συμπέρασμα...

- Όλα όσα αναφέραμε οδηγούν στο συμπέρασμα...

- Συνοψίζοντας θα καταλήξω στο συμπέρασμα...

- Είναι φανερό , λοιπόν,...

- Ευχή όλων είναι...

- Θα ήθελα να ολοκληρώσω την ομιλία μου με την ευχή.../ την προτροπή.../ με τα λόγια του...της...

- Είναι ευθύνη όλων λοιπόν....

- Σε καμία περίπτωση δεν...αλλά...

5. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ - ΕΠΙΦΩΝΗΣΗ: «Σας ευχαριστώ».

ΟΙΚΕΙΟ/ΦΙΛΙΚΟ ΥΦΟΣ: Ευχαριστώ, Ευχαριστώ πολύ, Σας ευχαριστώ, Σας ευχαριστώ πολύ, Σας ευχαριστώ και σας εύχομαι ό,τι καλύτερο

ΗΜΙΕΠΙΣΗΜΟ ΥΦΟΣ: Σας ευχαριστώ για την αμέριστη προσοχή σας, Σας ευχαριστώ για το θερμό ενδιαφέρον σας, Σας ευχαριστώ θερμά, Σας ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς.

ΕΠΙΣΗΜΟ/ΤΥΠΙΚΟ ΥΦΟΣ: Σας ευχαριστώ για την προσοχή που επιδείξατε.

Γ. ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Το ύφος της επιστολής ποικίλλει ανάλογα με τον αποδέκτη της

- Ύφος οικείο, άμεσο και καθημερινό όταν απευθύνεται σε φιλικό πρόσωπο

- Ύφος επίσημο, τυπικό όταν απευθύνεται σε πρόσωπα που εκπροσωπούν φορέα εξουσίας, είναι επίσημα....

- Το γραμματικό πρόσωπο είναι συνήθως το β' πληθυντικό ή β' ενικό (αν απευθυνόμαστε π.χ. σε φίλο)

1. ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

Αξιότιμε κύριε /-α/-οι

Κύριε διευθυντά / κύριε υπουργέ

Ή

Αγαπητέ μου φίλε

2. ΠΡΟΛΟΓΟΣ: η αφορμή, το θέμα και ο σκοπός πρέπει να γίνουν εμφανή στον πρόλογο

Αφορμή για τη σύνταξη της επιστολής αυτής στάθηκε/αποτέλεσε...

- Σας απευθύνουμε αυτή την επιστολή προκειμένου →

να σας γνωστοποιήσουμε...

να σας ανακοινώσουμε την πρόθεσή μας

να ζητήσουμε τη συνδρομή σας / ή την προσωπική σας παρέμβαση..

να καταθέσουμε το αίτημα...

να απευθύνουμε έκκληση...

- Σκοπός αυτής της επιστολής είναι...

- Με αφορμή τογεγονός...αποφασίσαμε να συντάξουμε την επιστολή αυτή εκπροσωπώντας....

3. ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ: Έκθεση ενός θέματος, ενός προβλήματος, ενός φαινομένου, μιας άποψης κτλ.

-Κι εσείς γνωρίζετε ότι..

- Είναι γνωστή η ευαισθησία σας για θέματα...

- Σας εκθέτουμε τα επιχειρήματά μας που ελπίζουμε ότι θα φωτίσουν ολόπλευρα το θέμα που μας απασχολεί....

- Επισημαίνουμε επίσης ότι....

- Κι εσείς θα συμφωνήσετε με τις θέσεις μας και θα βρείτε δίκαιο το αίτημά μας για...

- Θα θέλαμε να καταστήσουμε σαφές ότι.../να επισημάνουμε ότι...

-Η συλλογιστική μας πορεία θα αναδείξει τη σοβαρότητα του προβλήματος

- Οι προτάσεις μας αφορούν στο...

- Διεκδικούμε λοιπόν...

- Μην ξεχνάτε άλλωστε ότι...

-Κρίνουμε σκόπιμο να αναφέρουμε τα αίτια.../τις συνέπειες.../τις επιπτώσεις...προκειμένου κι εσείς να αντιληφθείτε...

- Σε καμία περίπτωση δε συμμεριζόμαστε τις θέσεις του Υπουργείου σχετικά με...

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Περιεκτική ανακεφαλαίωση κατά την οποία ο επιστολογράφος εκφράζει σκεπτικισμό, συγκρατημένη αισιοδοξία ή καλεί τον /την αποδέκτη της επιστολής: να συμμεριστεί, να κατανοήσει, να ευαισθητοποιηθεί, να ανταποκριθεί έμπρακτα, να αναλάβει πρωτοβουλίες, να κινητοποιήσει φορείς.

-Ελπίζουμε να λάβετε υπόψη το αίτημα για...

- Από όλα τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα.../αποδεικνύεται ότι...

- Το σχολείο μας, λοιπόν, δίκαια διεκδικεί από το Υπουργείο την έγκριση της δαπάνης για...

- Η πρότασή μας λοιπόν....Το αίτημα μας λοιπόν...
- Αποβλέπουμε λοιπόν σε μια εποικοδομητική συνεργασία , εφόσον έχουμε κοινό στόχο την....
- Ελπίζουμε ότι οι προτάσεις μας θα εισακουστούν και θα αποδειχτούν χρήσιμες συμβάλλοντας στην προσπάθεια που καταβάλλετε κι εσείς...

5. ΕΠΙΦΩΝΗΣΗ: Με αγάπη , Με εκτίμηση, Με σεβασμό , Με φιλικούς χαιρετισμούς, Με τιμή ...(αναλόγως)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

1. Άρθρο

- ✎ Απαιτείται τίτλος. Πρέπει να είναι σύντομος, περιεκτικός, χιουμοριστικός, ειρωνικός με υπονοούμενα (ελλειπτική πρόταση).
- ✎ Η δημοσίευσή του μπορεί να είναι σε σχολική εφημερίδα, σε εφημερίδα του δήμου κ.λ.π.
- ✎ Το θέμα δηλώνεται ευκρινώς στον πρόλογο -μπορεί να περιλαμβάνεται και αφορμή από την επικαιρότητα- και ακολουθεί η ανάλυση της κύριας ιδέας.
- ✎ Σκοπός είναι η πειθώ και η πληροφόρηση.
- ✎ Κατάλληλη τεχνική πειθούς είναι η επίκληση στη λογική.

2. Επιστολή

- ✎ Διακρίνεται σε
 - τυπική, επίσημη
 - και σε - φιλική
- ✎ Δεξιά επάνω γράφουμε τόπο και ημερομηνία (π.χ. *Θεσσαλονίκη, 18-4-2006*)
- ✎ Στην επόμενη σειρά, αριστερά γράφουμε τον παραλήπτη (π.χ. *Προς τον Διευθυντή του περιοδικού...*)
- ✎ Από κάτω γράφουμε μια εναρκτήρια προσφώνηση (π.χ. *Κύριε Διευθυντά, ή Αγαπητέ Γιώργο,)*
- ✎ Στον πρόλογο επισημαίνουμε την αφορμή , το θέμα και το σκοπό της επιστολής.
- ✎ Κλείνουμε με έκφραση ευχαριστιών, καθώς και στο τέλος της επιστολή δεξιά τελειώνουμε με χαιρετισμό (π.χ. *Με τιμή, Με εκτίμηση, Με αγάπη, Φιλικά...*)
- ✎ Το ύφος και η γλώσσα είναι ανάλογη του θέματος και του παραλήπτη.
- ✎ Συνήθως το γραμματικό πρόσωπο είναι το β' ενικό ή πληθυντικό.

3. Ομιλία, εισήγηση, διάλεξη, ανακοίνωση

- ✎ Ξεκινάμε με προσφώνηση (π.χ. *Κυρίες και κύριοι, σύνεδροι, Αγαπητοί συμμαθητές, Αγαπητό ακροατήριο, Αγαπητοί συμπολίτες, Κυρίες και κύριοι βουλευτές...*)
- ✎ Στον πρόλογο εκτίθεται επιγραμματικά το θέμα και γίνεται σαφής διατύπωση της θέσης μας.
- ✎ Στο κυρίως θέμα η θέση μας ενισχύεται με την παράθεση αδιαμφισβήτητων στοιχείων, δεδομένων, μαρτυριών, απόψεων ειδικών, επιχειρημάτων.
- ✎ Το κείμενο κλείνει με αποφώνηση, χαιρετισμό που ποικίλλει ανάλογα με το ακροατήριο. (π.χ. *Ευχαριστώ για την προσοχή σας, Ευχαριστώ που με ακούσατε, Σας ευχαριστώ*)

5.ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αναφορικές προτάσεις	
Λέξεις εισαγωγής	Είδος πληροφορίας
Αναφορικές αντωνυμίες - ο οποίος- η οποία- το οποίο - όποιος-όποια-όποιο - που	Λειτουργούν ως επιθετικοί προσδιορισμοί Δηλαδή προσδιορίζουν/διευκρινίζουν ένα ουσιαστικό του κύριας πρότασης.
- όσοις-όσην-όσο - ότι - οποιοσδήποτε-οποιαδήποτε-οποιοδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε	Συμπληρώνουν το ρήμα μιας πρότασης - υποκείμενο - αντικείμενο - κατηγορούμενο
Αναφορικά επιρρήματα - Όπου, οπουδήποτε - όποτε, οποτεδήποτε - όπως, οπωσδήποτε - όσο, οσοδήποτε - όσο κι αν (εναντίωση)	Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί Τόπου. Χρόνου Τρόπου, συμφωνίας, παρομοίωσης Ποσού Εναντίωσης
Συμπέρασμα Πρέπει να παρατηρώ όλους τους συνδέσμους, τις αναφορικές και ερωτηματικές αντωνυμίες καθώς και τα ερωτηματικά και αναφορικά επιρρήματα ώστε να αναγνωρίζω το είδος των πληροφοριών.	

Είδη αναφορικών προτάσεων και πληροφορίες

Ι.Ονοματικές	Παραδείγματα και πληροφορίες
Προσδιοριστικές - Παίζουν ρόλο επιθετικού προσδιορισμού - Προσθέτουν μια πολύ σημαντική πληροφορία - Δεν χωρίζονται με κόμμα από τη λέξη που προσδιορίζουν	Η σύνταξη ταυτίζεται συχνά με «ελεύθερο χρόνο» και ψυχαγωγία αυτών που κατείχαν μια προνομιούχο θέση στο σύστημα της παραγωγής, ενώ συχνά χαρακτηρίζεται «κοινωνικός θάνατος» αυτών που ανήκουν σε χαμηλές οικονομικές τάξεις. «Πρόκειται για απαραίτητη πληροφορία»
Προσθετικές/παραθετικές - Παίζουν ρόλο επιθετικού προσδιορισμού - Προσθέτουν μία πληροφορία/σχόλιο που θα μπορούσε να παραλειφθεί - χωρίς έτσι να αλλάζει το νόημα της περιόδου - Χωρίζονται πάντα με κόμμα (,) από τη που προσδιορίζουν	Ο άνθρωπος είναι κατ' εξοχήν υποκριτικό ζώο που έχει καλλιεργήσει και εκμεταλλεύεται το ψεύδος όσο κανένα άλλο έμβιο ον απάνω στον πλανήτη μας, επειδή αξιώθηκε να αποκτήσει και να αναπτύξει ένα ανεκτίμητο αγαθό: το λόγο, που είναι για όλα ικανός. «Πρόκειται για πρόσθετη πληροφορία/σχόλιο»

2.Επιρρηματικές	Παραδείγματα και πληροφορίες
Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί: 1. του τόπου ή του εντοπισμού	<u>Εκεί που</u> αρχίζει το στυλ τελειώνει η μόδα. Η μόδα είναι άστατη, επιπόλαιη, και –το βασικότερο– παροδική. Το στυλ όμως είναι σταθερό, δουλεμένο, προσωπικό και αιώνιο.
2. του χρόνου	<u>Όποτε</u> οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση έρχονται αντιμέτωπες και με ανθρωπιστική κρίση.
3. του τρόπου	Τακτοποιήθηκαν <u>όπως</u> μπόρεσαν
4. του ποσού	<u>Όσο</u> αυξάνεται το εξωτερικό χρέος τόσο θα λαμβάνονται επώδυνα οικονομικά μέτρα.
5. της συμφωνίας	<u>Όπως</u> ήδη αναφέρθηκε, βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου είναι η παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.
6. της εναντίωσης/παράκλησης	<u>Με όλο που</u> ο διάλογος είναι στον άνθρωπο μια φυσική ανάγκη, της ίδιας ζωτικής σημασίας για το πνεύμα όπως η αναπνοή για το σώμα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η σύνεση επιβάλλει την οριστική διακοπή, το τέλος του.
7. της παρομοίωσης	Εμείς ευθυνόμαστε έως εκεί που τελειώνει το έργο το δικό μας. Στα ηθικά όντα, <u>όπως</u> είναι ο άνθρωπος, σωτηρία από την ευθύνη δεν υπάρχει.
Συμπέρασμα: Πρέπει να παρατηρώ όλους τους συνδέσμους, τις αναφορικές και ερωτηματικές αντωνυμίες καθώς και τα ερωτηματικά και αναφορικά επιρρήματα ώστε να αναγνωρίζω το είδος των πληροφοριών.	

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Να εντοπίσετε την αναφορική πρόταση στην παραπάνω περίοδο του λόγου. Να εξετάσετε αν πρόκειται για **αναφορική ονοματική** ή **αναφορική επιρρηματική** και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

Να διακρίνετε τις επιθετικές αναφορικές προτάσεις (επιθετικοί προσδιορισμοί) που εντοπίσατε σε **περιοριστικές/προσδιοριστικές** και **μη προσδιοριστικές/προσθετικές**, αιτιολογώντας αντίστοιχα.

Οι αναφορικές ονοματικές προτάσεις διακρίνονται σε :

- **Προσδιοριστικές:** αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα στο νόημα του όρου τον οποίο προσδιορίζουν (εξειδικεύουν περισσότερο τον όρο αναφοράς), καθώς περιέχουν μια πληροφορία απαραίτητη για τον ακριβή προσδιορισμό του και αν παραλειφθούν δημιουργείται ασάφεια ή το νόημα αλλάζει. **Δεν χωρίζονται με κόμμα.** (π.χ. *Το σχολικό βιβλίο της Γεωγραφίας που διαβάζω δεν το καταλαβαίνω / Ο μαθητής που έσπασε το παράθυρο να έρθει στο γραφείο μου*).
- **Παραθετικές/προσθετικές:** δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα στο νόημα του όρου που προσδιορίζουν και αν παραλειφθούν δεν αλλάζει το νόημα, δίνουν δηλαδή μια πρόσθετη πληροφορία στον όρο αναφοράς, η οποία δεν είναι απαραίτητη για τον ακριβή προσδιορισμό του. Μια τέτοια πρόταση αποτελεί παράθεση και **χωρίζεται πάντα με κόμμα.** (π.χ. *Το σχολικό βιβλίο της Γεωγραφίας, που έγραψε η Αρβανίτη, δεν το καταλαβαίνω / Ο καθηγητής*

Παραθαλασσίου, που σπούδασε στο Α.Π.Θ., είναι πολύ καλός).

Μια αναφορική προσδιοριστική μπορεί να ξεχωρίζει από μια ονοματική παραθετική με βάση:

-τη στίξη: οι παραθετικές προτάσεις χωρίζονται από τον ονοματικό όρο στον οποίο αναφέρονται με **κόμμα**, ή και πιο έντονα σημάδια στίξης (παύλες, παρενθέσεις). Αντίθετα οι προσδιοριστικές ακολουθούν χωρίς κόμμα από τον όρο που προσδιορίζουν.

-τον επιτονισμό: οι προσδιοριστικές διαβάζονται μαζί με τον όρο στον οποίο αναφέρονται, ενώ οι παραθετικές διαβάζονται χωριστά, με διαφορετικό τόνο φωνής ή κάνοντας μια μικρή παύση.

-το σημασιολογικό κριτήριο/νόημα: οι πληροφορίες που περιέχει η παραθετική πρόταση παρουσιάζονται ως ξεχωριστές & δευτερεύουσες ως προς το περιεχόμενο του προσδιοριζόμενου όρου. Αντίθετα η προσδιοριστική πρόταση αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του όρου που προσδιορίζει, καθώς αποτελούν μαζί ένα νόημα αδιαίρετο.

6. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Πιθανές ερωτήσεις:

- Γιατί ο συγγραφέας προτιμάει την ενεργητική ή την παθητική σύνταξη;
- Να μεταφέρετε το απόσπασμα στην ενεργητική/παθητική σύνταξη. Να αναφέρετε ποιο από τα δύο είδη σύνταξης είναι το καταλληλότερο για το συγκεκριμένο κείμενο, λαμβάνοντας υπόψη το επικοινωνιακό αποτέλεσμα και το ύφος του.

Ενεργητική σύνταξη : Τονίζεται (εξαιρείται) το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα που ενεργεί/ δρα (: προβαίνει δηλ. σε κάποια ενέργεια) και το γραμματικό υποκείμενο της πρότασης στη σύνταξη αυτή συμπίπτει με το λογικό υποκείμενο(π.χ. ο ήλιος θερμαίνει τη γη). Το ύφος γίνεται πιο άμεσο, προσωπικό, ζωντανό, ενώ ο Λόγος, επειδή ακολουθεί τη λογική σειρά των μετεχόντων στην ενέργεια-δράση, είναι πιο καθαρός και κατανοητός, διευκολύνοντας τις διαδικασίες πρόσληψης και κατανόησης των νοημάτων από τον δέκτη.

Παθητική σύνταξη : χρησιμοποιείται για να δοθεί έμφαση στο αποτέλεσμα της ενέργειας αυτού που ενεργεί/ δράστη, δηλαδή του υποκειμένου (της ενεργητικής σύνταξης). Άρα, η έμφαση δίνεται στο αποτέλεσμα, δηλ. στη ρηματική ενέργεια και στο δέκτη της ενέργειας του ρήματος . Ο δράστης δηλώνεται με τη μορφή ποιητικού αιτίου, ενώ ο δέκτης δηλώνεται ως υποκείμενο της παθητικής σύνταξης.

Το ύφος γίνεται πιο απρόσωπο και τυπικό, ψυχρό και αντικειμενικό, ενώ ο λόγος αποκτά μεγαλύτερη πλοκή και γίνεται πιο σύνθετος. Δίνεται η δυνατότητα να μην ονομάζεται ρητά το υποκείμενο, όσες φορές κανείς δε θέλει ή δεν μπορεί να το κατονομάσει, όπως συμβαίνει αυτό πολλές φορές με τα απρόσωπα ρήματα (χιονίζει, αστράφτει, βρέχει κτλ.) που δηλώνουν απλά το συμβάν.

Το ποιητικό αίτιο παραλείπεται όταν

- α) Εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα
- β) Είναι άγνωστο
- γ) Δε θέλει ο συγγραφέας να το δηλώσει

ΠΡΟΣΟΧΗ

Τα ρήματα που έχουν μόνο παθητική φωνή (=αποθετικά) αντικαθίστανται από συνώνυμο ή περίφραση (το ένα μέρος της οποίας προέρχεται από το θέμα του ρήματος)

π.χ. Οι πολίτες πρέπει να **σέβονται** τους δημοκρατικούς θεσμούς → οι δημοκρατικοί θεσμοί **πρέπει να γίνονται σεβαστοί** από τους πολίτες.

Η παθητική σύνταξη είναι χρήσιμη για την περίληψη διότι

Εξασφαλίζει πυκνότητα και συντομία λόγου, εφόσον παραλείπονται λέξεις (ποιητ. αίτιο) χωρίς να δημιουργείται ασάφεια.	Προσφέρει ποικιλία στην έκφραση.	Το ύφος της είναι απρόσωπο γι' αυτό και προτιμάται στην περίπτωση κατά την οποία μας ενδιαφέρει το ίδιο το κείμενο και το περιεχόμενό του και όχι ο συγγραφέας. Όταν μάλιστα η περίληψη γίνεται από τον ίδιο το συγγραφέα, τότε εκείνος χρησιμοποιεί την παθητική σύνταξη για να αποφύγει την αναφορά στο άτομό του.
--	----------------------------------	--

ΑΣΚΗΣΗ: (Φάκελοι Υλικού)

Να ξαναγράψετε την πρώτη παράγραφο του Κειμένου ΙΙ, αρχίζοντας με τη φράση: **Σχεδόν διπλάσιος αριθμός νέων θέσεων εργασίας...** κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο σύνταξης της περιόδου.

Τα ρομπότ, οι κάθε είδους «έξυπνες» μηχανές και γενικότερα οι αλγόριθμοι της τεχνητής νοημοσύνης, που ολοένα περισσότερο εισδύουν στους χώρους εργασίας και αυτοματοποιούν την απασχόληση, μπορούν να δημιουργήσουν διεθνώς έως το 2025 σχεδόν διπλάσιο αριθμό νέων θέσεων εργασίας, σε σχέση με όσες αναμένεται να καταστρέψουν.

8. ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ: **(προσοχή!! Δεν αλλάζουμε το χρόνο)**

Π.χ. Σε τι αποσκοπεί ο συγγραφέας όταν χρησιμοποιεί ευθύ λόγο;

Απάντηση

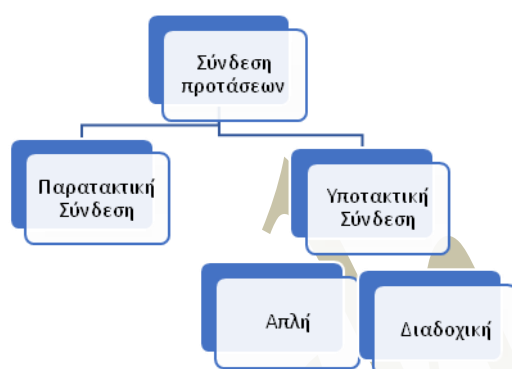
Τα λόγια κάποιου εκφέρονται άμεσα, δηλ. όπως ακριβώς τα είπε, αυτολεξεί

Ο ευθύς λόγος **προσδίδει ζωντάνια αμεσότητα και παραστατικότητα** στο κείμενο, δημιουργεί ένα **κλίμα οικειότητας** με τον αναγνώστη και τον βοηθάει να βιώσει άμεσα τις απόψεις που μεταφέρονται. Σπάει η μονοτονία του λόγου με αποτέλεσμα να ελκύεται το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Πλάγιος λόγος: τα λόγια κάποιου μεταδίδονται αλλαγμένα ως προς τη μορφή, αλλά όχι ως προς το νόημα

7. ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

- Να εντοπίσετε στο κείμενο μία περίπτωση χρήσης ασύνδετου σχήματος. Για ποιους λόγους χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος το ασύνδετο σχήμα στο παράδειγμα που εντοπίσατε;
- Να εντοπίσετε μια περίπτωση διαδοχικής υπόταξης στο κείμενο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.
- Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο περιπτώσεις απλής υπόταξης. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- Να ξαναγράψετε την πρόταση με δύο διαφορετικούς τρόπους αλλάζοντας κάθε φορά τη σειρά των συντακτικών όρων, ώστε να προβάλλεται κάθε φορά και διαφορετικός όρος. Να δηλώσετε τους δύο διαφορετικούς όρους στους οποίους δίνεται η έμφαση αντίστοιχα στις δύο νέες διαφορετικές προτάσεις που επαναδιατυπώσατε.

ΑΣΥΝΔΕΤΟ: παράθεση προτάσεων της μιας δίπλα στην άλλη, χωρίς σύνδεσμο. Ο λόγος αποκτά ταχύτητα και ζωντάνια. Εμφανίζεται συχνά στη λογοτεχνία

ΠΟΛΥΣΥΝΔΕΤΟ: περισσότεροι από δύο όμοιοι όροι ή όμοιες προτάσεις συνδέονται με συμπλεκτικούς ή διαχωριστικούς συνδέσμους. Το σχήμα αυτό χρησιμοποιείται για να δοθεί έμφαση

ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΗ: συνένωση προτάσεων με τους παρατακτικούς συνδέσμους. Ενώνονται κατά κανόνα όμοιοι όροι, όμοιες και ισοδύναμες προτάσεις (Κύρια + κύρια ή δευτερεύουσα + δευτερεύουσα, που είναι μεταξύ τους όμοιες), χωρίς η μια να εξαρτάται από την άλλη.

Με τη χρήση αυτής της σύνταξης ο λόγος γίνεται απλός, λιτός, και εύληπτος από το δέκτη. Ακόμη, ο συγγραφέας δίνει έμφαση στο πλήθος, στην ποσότητα των πληροφοριών. Συσχετίζονται όμοιοι όροι ή όμοιες προτάσεις.

- Ο ΒΡΑΧΥΠΕΡΙΟΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ακολουθεί αυτή τη σύνταξη και στηρίζεται κυρίως στις κύριες προτάσεις
- Έχει καθαρότητα, αρμονία, παραστατικότητα, ζωντάνια και γρήγορο ρυθμό.
- Κατά την παρατακτική σύνδεση χρησιμοποιούνται συμπλεκτικοί, διαζευκτικοί, αντιθετικοί σύνδεσμοι.

Παράδειγμα

Κοίταζε τη θάλασσα και χάζεψε την απεραντοσύνη της.

ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΗ: (απλή υπόταξη) Συνδέει ανόμοια στοιχεία. Σύνδεση μιας κύριας με μια δευτερεύουσα πρόταση (σχέση εξάρτησης). Η κύρια στηρίζει τη δευτερεύουσα (κυρίως οι αναφορικές προτάσεις παρασύρουν σε μακροπερίοδες εκφράσεις). Παράδειγμα:

Ο καπετάν Μιχάλης ήταν τόσο ενθουσιώδης άνθρωπος, που χαιρόμασταν να βρισκόμαστε γύρω του.

- **ΔΙΑΔΟΧΙΚΗ ΥΠΟΤΑΞΗ:** σύνδεση δευτερευουσών μεταξύ τους. Μια δευτερεύουσα πρόταση επιτελεί το ρόλο της Κύριας πρότασης, αφού στηρίζει άλλη δευτερεύουσα (Κ + Δ + Δ)
- Η σύνταξη αυτή δημιουργεί συχνά μακροπερίοδο λόγο

- Ο συγγραφέας επιδιώκει να εκφράσει σύνθετες και πολύπλοκες σκέψεις.
- Με τον τρόπο αυτό επιζητεί να παρουσιάσει αναλυτικά τη συλλογιστική του πορεία, την επιχειρηματολογία του για να την καταστήσει πειστική (σε κείμενα πειθούς).
- Ο ΜΑΚΡΟΠΕΡΙΟΔΟΣ ΛΟΓΟΣ μπορεί να παρασύρει το συγγραφέα σε συντακτικά λάθη και να συσκοτίσει τα νοήματα. Δίνει βραδύτητα στην έκφραση, ασάφεια και καταστρέφει την ευλυγισία του λόγου. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι κάποιοι τον χρησιμοποιούν σκόπιμα για να συσκοτίσουν τα νοήματά τους.

Παρατακτική (παρατακτικοί σύνδεσμοι)*	Υποτακτική σύνδεση (υποτακτικοί σύνδεσμοι)
Πολλές φορές στον λόγο ο ομιλητής ή ο συγγραφέας συσχετίζει δύο στοιχεία ισότιμα. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να είναι όμοιοι όροι στην πρόταση ή όμοιες προτάσεις (κύριες ή όμοιες δευτερεύουσες). Σε αυτή την περίπτωση αξιοποιούνται: οι παρατακτικοί σύνδεσμοι στο κόμμα [,].	Όταν ο συγγραφέας συσχετίζει ανόμοια στοιχεία, τότε αξιοποιεί υποτακτικούς συνδέσμους. Η αναγνώριση των υποτακτικών συνδέσμων βοηθά τον αναγνώστη να αντιληφθεί τις νοηματικές σχέσεις των προτάσεων στον μικροπερίοδο και τον μακροπερίοδο λόγο.
ο Ασύνδετο Είναι συντηθιμένο μέσα στην ίδια πρόταση να έχουμε ίδιους όρους (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα κλπ) που να είναι ασύνδετοι μεταξύ τους (δε συνδέονται δηλαδή με κάποιο σύνδεσμο μεταξύ τους). Αυτούς τους όρους τους χωρίζουμε μεταξύ τους με κόμμα. Π. χ. Ο Δημήτρης, γνωστός βιβλιοφάγος, διάβαζε ό,τι έβρισκε μπροστά του: βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, αγγελίες, διαφημίσεις, κόμικς. Το ασύνδετο σχήμα το χρησιμοποιούμε όταν: θέλουμε να μιλήσουμε/γράψουμε με έναν τρόπο διπλό, γρήγορο, κοφτό και ζωντανό ή θέλουμε να παρουσιάσουμε πολλά νοήματα ενωμένα σε ένα όλο (σύνολο) Η χρήση του ασύνδετου σχήματος προσδίδει έμφαση και ένταση στο λόγο με αποτέλεσμα το κείμενο να αποκτά ένα ζωντανό, δυναμικό, ρυθμικό ύφος. Παράλληλα το ύφος αποκτά πυκνότητα αφού παρατίθενται πολλές πληροφορίες	ο Απλή υπόταξη Όταν ο ομιλητής ή ο συγγραφέας συσχετίζει μια κύρια με μια δευτερεύουσα πρόταση για να δηλώσει σχέση εξάρτησης, τότε χρησιμοποιεί απλή υπόταξη. Η δευτερεύουσα πρόταση προσθέτει συμπληρωματικές πληροφορίες στο ρήμα της προηγούμενης πρότασης. ο Διαδοχική υπόταξη-μακροπερίοδος λόγος Στα κείμενα πειθούς αξιοποιείται ο μακροπερίοδος λόγος με πυκνή υπόταξη επειδή ο συγγραφέας παρουσιάζει τις απόψεις/θέσεις του ενταγμένες σε ένα πλαίσιο λογικών σχέσεων (π.χ. προϋπόθεση-συνπέρασμα).

*Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι

Παρατακτικοί σύνδεσμοι		Πληροφορίες που δηλώνονται
Οι συμπλεκτικοί σύνδεσμοι	και/κι, ούτε, μήτε	όμοιες πληροφορίες.
Οι αντιθετικοί: και Οι εναντιωματικοί / παραχωρητικοί:	α ν κ αι, αλλά, μα, παρ ά, ω σ τ ι ό σ ο, ενώ, μολονότι, μόνο (που)	Αντίθεση
Ο συγκριτικός:	παρά	Σύγκριση
Οι διαχωριστικοί	ή, είτε	Διάζευξη
Ο επεξηγηματικός	δηλαδή	Επεξηγούν κάποια λέξη/φράση της προηγούμενης πρότασης.Επομένως είναι σημαντικές πληροφορίες

Μικροπερίοδος/ Μακροπερίοδος Λόγος

Μικροπερίοδος Λόγος έχουμε όταν η σύνταξη είναι παρατακτική. Προτιμάται από τον συντάκτη, όταν επιδιώκει να γίνει πιο εύκολα κατανοητός και να προσδώσει αμεσότητα και ζωντάνια στον λόγο του. Το ύφος στον μικροπερίοδο Λόγο είναι απλό, λιτό.

Παράδειγμα

Κάθε πρωί η Μαρία ξυπνάει στις 6:30. Ετοιμάζεται και τρώει το πρωινό της. Γύρω στις 7:00 αναχωρεί για το σχολείο.

Κατά τον **μακροπερίοδο Λόγο** επιλέγεται η διαδοχική υπόταξη. Ο συντάκτης, συνήθως, είναι έμπειρος χρήστης της Γλώσσας και έχει ευχέρεια παραγωγής εκτεταμένων περιόδων με πολλές κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις. Ο μακροπερίοδος Λόγος επιλέγεται σε κείμενα επιχειρηματολογίας, όταν ο πομπός εκφράζει περίπλοκες και σύνθετες σκέψεις, αφού επιδιώκει να πείσει τον αναγνώστη παρουσιάζοντας αναλυτικά τη συλλογιστική του πορεία. Το ύφος είναι σύνθετο, επίσημο και τυπικό.

Παράδειγμα

Δεν είμαι ζηλωτής της σύγχρονης "τουριστοκρατίας" που θαμπώνει τα χρόνια μας, αλλά τη στιγμή που συλλογίζομαι μια εργασία που, δίκαια νομίζω, φιλοδοξεί να αποτελέσει αξιόλογη συνεισφορά στην πλατύτερη γνώση των αρχαίων μνημείων μας, αυτούς τους "συνδεδετικούς κρίκους των παλαιών με τους σημερινούς", δεν εδυσκολεύτηκα να σημειώσω το παραπάνω περιστατικό.

Απόσπασμα, «Πάντα Πλήρη Θεών», Δοκιμές, Γ. Σεφέρη,
Έκφραση Έκθεση Γενικό Λύκειο, Τεύχος Γ' Λυκείου, αναθεωρημένη έκδοση (2016)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι δευτερεύουσες προτάσεις διακρίνονται στις ονοματικές και τις επιρρηματικές. Οι ονοματικές είναι: οι ειδικές, βουλευτικές, πλάγιες ερωτηματικές, ενδοιαστικές, αναφορικές και οι επιρρηματικές είναι: οι χρονικές, αιτιολογικές, υποθετικές, εναντιωματικές, τελικές, συμπερασματικές, αποτελεσματικές.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	ΤΙ ΔΗΛΩΝΟΥΝ
Χρονικοί	Χρονική Σχέση
Αιτιολογικοί	Αιτία/επιχείρημα
Υποθετικοί	Προϋπόθεση/επιχείρημα
Τελικοί	Σκοπό
Αποτελεσματικοί	Αποτέλεσμα
Ενδοιαστικοί	Ενδοιασμό

8.ΥΦΟΣ

Το ύφος σχετίζεται με τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο ο ομιλητής/ συντάκτης/ συγγραφέας / ποιητής εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του στο έργο του και σχετίζεται άμεσα με τα πιο κάτω:

- την επικοινωνιακή περίσταση
- τη σχέση των συνομιλητών
- το κειμενικό είδος
- τα σημεία στίξης
- τις γλωσσικές επιλογές στη σύνταξη και τη γραμματική (κυριολεκτική/ μεταφορική χρήση της γλώσσας ή αναφορική/ ποιητική λειτουργία της)
- Σύνδεση προτάσεων (παρατακτική, υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα)
- τον μακροπερίοδο ή μικροπερίοδο Λόγο
- τα σχήματα Λόγου (αναδίπλωση, ειρωνεία, έλλειψη, λιτότητα, μεταφορά, μετωνυμία, παρομοίωση, πλεονασμός, προσωποποίηση, υπερβολή κ.ά.)
- Εικόνες
- Αφηγηματικές τεχνικές [(εσωτερικός) μονόλογος, (εσωτερικός) διάλογος]
- Αν απευθύνεται στη λογική ή στο συναίσθημα του δέκτη.
- το λεξιλόγιο(επίσημο, απλό/καθημερινό, φυσικό, λόγιο, λαϊκό, εξεζητημένο, κ.α.)
- τα ρηματικά πρόσωπα (Αφήγηση).

ΕΙΔΗ ΥΦΟΥΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
Γλαφυρό, παραστατικό, ζωντανό	πολλά καλολογικά στοιχεία (επίθετα, <u>σαφείς και καλαίσθητες εικόνες</u> , <u>σχήματα λόγου</u> , χρήση παραδειγμάτων, <u>διαλόγου</u> , ευθέος λόγου, <u>ρητορικών ερωτήσεων</u> , μεταφορών, εικόνων, παρομοιώσεων, ενεργητικής σύνταξης).
Ρεαλιστικό	Βασίζεται σε ακριβείς περιγραφές δίχως προσπάθεια ωραιοποίησης.
Απλό	απλά λόγια, φυσικότητα, χωρίς περίπλοκα σχήματα λόγου και σύνταξη, με λιτότητα. Καθημερινό λεξιλόγιο
Λιτό	κυριαρχία παρατακτικής σύνδεσης ή ασύνδετου σχήματος, χωρίς πολλά καλολογικά στοιχεία.
Οικείο, άμεσο	Χρήση: καθημερινού λεξιλογίου οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος, α' και β' προσώπου παράταξης και ασύνδετου σχήματος, χαλαρή σύνταξη
Επίσημο-Επιστημονικό	Λόγιες, σπάνιες λέξεις (ή και ειδική ορολογία), όχι καθημερινό λεξιλόγιο, μόνο δόκιμες λέξεις, αφηρημένο λεξιλόγιο, λόγια γραμματική, διαδοχική υπόταξη, τριτοπρόσωπος λόγος, παθητική σύνταξη, κυριαρχία της επίκλησης στη λογική.
Εξομολογητικό	παρελθοντικοί χρόνοι, αναδρομές, βιώματα, συναισθήματα, λέξεις συγκινησιακά φορτισμένες, αφήγηση σε α' πρόσωπο.
Στοχαστικό	απόψεις, γνώμες, προβληματισμοί, σοβαρό ύφος
Σαρκαστικό-ειρωνικό Δηκτικό-σκωπτικό Αυτοσαρκαστικό	έντονη χρήση ειρωνείας, με επικριτικά σχόλια. Οξύμωρο, ειρωνεία, χρήση λέξεων σε εισαγωγικά, υπονοούμενα, χρήση σημείων στίξης με σχολιαστικό τρόπο

Διδακτικό	παροχή πληροφοριών, υποδείξεις, συμβουλευτικός ρόλος. Β' πρόσωπο, προτρεπτική υποτακτική
Χιουμοριστικό/παιγνιώδες	διάθεση χιουμοριστική, διακωμώδηση προσώπων ή καταστάσεων ,ψυχαγωγικός χαρακτήρας.
Σοβαρό ή σεμνό	κομψότητα και χάρη, χωρίς τάσεις επίδειξης.
Επιτηδευμένο-εξεζητημένο-πομπώδες	υπερβολή του επιτηδευμένου, τάσεις επίδειξης και υπερβολής, με εκφραστικές ακρότητες. Βαρύγδουπες λέξεις, ρητορισμός, διαδοχική υπόταξη, πλούσιο λεξιλόγιο.
Υποβλητικό	εκφράζει συναισθηματικές και ψυχικές καταστάσεις με τρόπο υπαινικτικό και έντονο, όχι ακριβή και πλήρη.
Υψηλό	απόδοση γεγονότων αρετής, ήθους ανθρώπων πολύ πιο ψηλά από το συνηθισμένο επίπεδο, ευρύτητα λόγου, κείμενο πλούσιο σε εικόνες.
Πυκνό-φροντισμένο ≠ χαλαρό	οργάνωση των σκέψεων, έλλειψη πλατειασμών, συγκροτημένος λόγος με συνοχή και συνεκτικότητα ≠ λίγες σχετικά σκέψεις, συνειρμικά συνδεδεμένες, παρεκβάσεις, επαναλήψεις, πλατειασμοί.
Λυρικό	επιδιώκει να αναλύσει λεπτές ψυχικές καταστάσεις και συγκινήσεις, να αποδώσει δυσδιάκριτες διαφορές με λεξιλόγιο, φράσεις και σχήματα που δείχνουν μεγάλη καλλιέργεια και δεξιότητες, <u>ποιητική λειτουργία του λόγου</u> , συνυποδηλώσεις, <u>επίκληση στο συναίσθημα</u> , ωραία εικονοπλασία.
Σκοτεινό	περιγραφή/αφήγηση κάπως δυσνόητη
Σαφές /ακριβές	ακρίβεια, σαφήνεια, πλούτος λεξιλογίου, χρήση της υπόταξης με μέτρο.
Λαϊκό	Λέξεις-φράσεις του προφορικού λόγου- συνήθως αργκό- στη διάλεκτο της πιάτσας, του περιθωρίου
Λόγιο	Λέξεις/φράσεις που ως προς τη χρήση τους ή το σχηματισμό τους προέρχονται από την καθαρεύουσα ή την αρχαία ελληνική ή δημιουργήθηκαν, με πρότυπο αυτές
Λογοτεχνικό	Λέξεις ή φράσεις που συναντιούνται στην ελλ. λογοτεχνία και μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στον καθημερινό προφορικό ή γραπτό λόγο, όταν θέλει κάποιος να χρωματίσει λογοτεχνικά το ύφος του. Μεταφορικός και εικονοπλαστικός λόγος, ποιητική λειτουργία γλώσσας
Υποκειμενικό	α' πρόσωπο, ρήματα που δηλώνουν έκφραση προσωπικής γνώμης, όπως: νομίζω, πιστεύω, θεωρώ, αποτελεί προσωπική εκτίμηση κ.λπ.)

9. ΟΙ ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΛΟΓΟ Οι ευθείες ερωτήσεις είναι ένα πολύ ισχυρό εκφραστικό μέσο!

Τι προσδίδουν οι ερωτήσεις στο ύφος ενός κειμένου/ συγγραφέα γενικά;

- Προφορικότητα
- Υποκειμενικότητα
- Αμεσότητα/ οικειότητα
- Ζωντάνια/ παραστατικότητα/ δραματικότητα
- Υφολογική ποικιλία

Ποιος είναι ο σκοπός του πομπού, όταν θέτει ερωτήματα;

- Να αναπτύξει νοερό διάλογο με το δέκτη.
- Να εκφράσει την απορία του.
- Να εκφράσει την ειρωνεία του.
- Να εκφράσει την αμφιβολία του.
- Να εκφράσει την αποδοκιμασία του.
- Να αφυπνίσει, να προβληματίσει, να ενεργοποιήσει το δέκτη.
- Να προκαλέσει συναισθήματα στο δέκτη (να ευαισθητοποιήσει, να συγκινήσει κ.ο.κ.).

Τι είναι οι ρητορικές ερωτήσεις και πώς τις αναγνωρίζουμε μέσα στο λόγο;

Είναι οι ερωτήσεις που διατυπώνονται απλώς **ως σχήματα λόγου και όχι για να απαντηθούν**, καθώς οι απαντήσεις τους είτε είναι αυτονόητες είτε εντελώς περιττές. (Οι απαντήσεις των ρητορικών ερωτήσεων είναι συνήθως μονολεκτικές (όχι, κανένας, κ.ο.κ.) και δίνονται απερίφραστα.)

π.χ.

Ο πλησίον δεν είναι μόνο Κόλαση, όπως το έχει πει ο Σαρτρ, είναι και Παράδεισος: ο μόνος μας απτός Παράδεισος. **Ποιος ποτέ φαντάστηκε τον Παράδεισο σαν ερημιά, δίχως συγκατοίκους;** Αρμονική κατανομή φυσικού και ανθρώπινου στοιχείου ορίζει το παραδεισιακό μας όραμα, κι αυτό δεν είναι τυχαίο: Ξεκινάει από τα βάθη της συλλογικής μνήμης, τότε που η Φύση δεν ήταν καταρρηγμένη από τον άνθρωπο, αλλά εμψυχωμένη από τη διακριτική του παρουσία.

(Άγγελος Τερζάκης «Κρίση και έλεγχος της εποχής μας»)

Οι ρητορικές ερωτήσεις χρωματίζουν συναισθηματικά το λόγο και συνδέονται με την Επίκληση στο συναίσθημα ως τρόπο πειθούς.

Πότε οι ερωτήσεις βοηθούν στη νοηματική αλληλουχία;

Ορισμένες φορές οι ερωτήσεις χρησιμοποιούνται από τον πομπό, για να μπορέσουμε να μεταβούμε πιο ομαλά από ένα θέμα σε ένα άλλο. Συνεισφέρουν, με άλλα λόγια, **στη συνοχή** (εξωτερική σύνδεση) των λεγομένων και **στη συνεκτικότητα** (εσωτερική σύνδεση) των νοημάτων.

π.χ.

Όπως έχει εύστοχα επισημανθεί: «Όσο περισσότερο συζητάμε για την ανάγκη να ελέγξουμε τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, τόσο περισσότερο αυτές αυξάνονται». **Γιατί όμως συμβαίνει αυτό το φαινόμενο και ποιος ευθύνεται περισσότερο;** (εδώ: αίτιο-αποτέλεσμα. Εκτός αυτού, η συγγραφέας επιτυγχάνει να προβληματίσει τον αναγνώστη και να δημιουργήσει **νοερό διάλογο** μαζί του για το μείζον θέμα της κλιματικής αλλαγής.)

Σε ποια είδη λόγου μπορεί να συναντήσουμε ερωτήσεις;

Δεν υπάρχει περιορισμός. Μπορεί να συναντήσουμε ερωτήσεις σε δοκίμια, άρθρα, ομιλίες, επιστημονικά κείμενα, πολιτικό και δικανικό λόγο, διαφήμιση κ.ο.κ. Αυτό που πρέπει να **διερευνούμε κάθε φορά** είναι ποια είναι η **πρόθεση του πομπού**.

Poschoni